

Jonge Friezen Foarút!

Belevenissen

Opdrachtgever

Lectoraat Groene Leefomgeving van Steden
o.l.v. lector Wim Timmermans en
Kohji Wesselius, Plattelandsprojecten
Fryslan.

Projectgroep OPL

Merel Enserink
Frank Heger
Doede Kooistra
Marten Korfage
Maikel van Steensel

Colofon

Datum

13-01 2011

Opdrachtgever

Lectoraat Groene Leefomgeving van Steden
o.l.v. lector Wim Timmermans en
Kohji Wesselius, Plattelandsprojecten Fryslan

Projectleider JFF

Jimmy Slijkhuis, 026-3695701, A203

Begeleider

Daan van der Linde (OPL, VHL Velp),
026-3695723, C104

Projectgroep OPL

Merel Enserink
Frank Heger
Doede Kooistra
Marten Korfage
Maikel van Steensel

2 Jonge Friezen Foarút

Hogeschool

**VAN HALL
LARENSTEIN**

ONDERDEEL VAN WAGNINGEN UR

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Voorbeelden van beleveniseconomie in noord Friesland	7
2.1	Aldfaers Erf Route	7
2.2	Claudy Jongstra	9
2.3	Crime Scene Investigation Leeuwarden	11
2.4	Elfstedentocht	13
2.5	Seedykstertoer	15
3	Internationale voorbeelden van beleveniseconomieën	17
3.1	Disneyland	17
3.2	Halloween Horror Party, Moviepark Germany	19
3.3	Marathon van New York	21
3.4	Niagara Falls, Canada	23
3.5	Niketown, Londen	25
4	Toepassing van beleveniseconomie in noord Friesland	27
4.1	Film & Cultuur Park	27
4.2	Horrordorp	31
4.3	Survival - Paintball dorp	34
4.4	Verzorgtopstap.nl	36
4.5	Zeppelintocht "Het wad"	40
	Bijlage	43
I	Schetsschuit Aldeboarn	43
	- Virtueel Friesland	
	- Shape your Landscape	
	- Tsjerke Toer	
	Bronvermelding	47

1 Inleiding

Ter ondersteuning van ons onderzoek zijn we opzoek gegaan naar bestaande belevenissen. Eerst hebben we in Friesland gekeken, hierbij lag onze focus op het projectgebied, noord Friesland. Een aantal van de gevondde belevenissen zijn echter niet in het noorden of alleen gedeeltelijk in het noorden van Friesland. We beschrijven in dit rapport vijf voorbeelden van beleviseconomie in (noord) Friesland, hoofdstuk 2.

Omdat de resultaten nog niet erg uitgebreid waren zijn we vervolgens over de grens gaan kijken. Wat hebben ze in Duitsland? Maar ook wat hebben ze in de Verenigde Staten? Als grondleggers van de beleviseconomie hebben zij ook het grootste aanbod. Van al de gevonden initiatieven hebben we vijf voorbeelden geselecteerd. Deze zijn, wellicht in een andere schaal, toepasbaar voor (noord) Friesland. De voorbeelden staan in hoofdstuk 3.

Ten slotte hebben we met alle input uit ons onderzoek, onze eigen kijk op de beleviseconomie en onze achtergrondkennis van noord Friesland vijf concepten bedacht die in het Friese landschap zouden passen. Hier hebben we hoofdstuk 4 aan gewijd. Hierin vertellen wij onze ideeën, deze lopen uiteen van zeer grote naar kleine ondernemingen.

Alle voorbeelden die in dit rapport staan hebben we beoordeeld aan de hand van een multi criteria analyse (MCA). Deze is terug te vinden in het rapport *Jonge Friezen Foarút, Beleviseconomie in noord Friesland*. Hierin worden de concepten met elkaar vergeleken en is ook terug te vinden welk concept volgens ons het meest uniek en het best toepasbaar is in Friesland.

Wij wensen u veel leesplezier!

Jonge Friezen Foarút, Ontwikkelingsplanologie

2 Voorbeelden van beleveniseconomie in noord Friesland

Dit hoofdstuk beschrijft vijf belevenissen in Friesland. Deze hebben we geselecteerd doormiddel van desk- en fieldresearch. We hebben bijvoorbeeld een interview gehouden met de ondernemer van de Seedykstertoer, paragraaf 5.

2.1 Aldfaers Erf Route

In het Zuidwesten van Friesland vormen vier dorpen (Exmorra, Allingawier, Ferwoude en Piaam) een unieke museumroute. 25 kilometer cultuurhistorie in de vorm van fraai gerestaureerde en oorspronkelijk ingerichte historische panden, ambachten, gereedschappen en gebruiksvoorwerpen. Dit is allemaal achtergelaten door de 18e en 19e eeuwse Friese plattelandsbevolking.

De dorpen bieden verschillende recreatieve mogelijkheden

In de kruidenierswinkel, boerderij, smederij, timmermans -werkplaats en nog veel meer, lijkt het alsof de oorspronkelijke bewoners en gebruikers net even weg zijn om jou de tijd te geven om rond te kijken. Verder kun je het Friese verleden proeven in grootmoeders winkeltje of in de bakkerij.

Uniciteit

In Nederland zijn verschillende museumdorpen te vinden. Het unieke van dit concept is dat het niet 1 dorp is waar je rond kunt wandelen, het is een route langs verschillende dorpen waar steeds iets anders te beleven is. Je kunt een auto of fiets huren of op eigen vervoer de route afleggen. Op de route kunnen gasten bijvoorbeeld de Friese historie, kunst exposities en een kinderboerderij bezoeken. Er is ook de mogelijkheid om een overnachting te boeken.

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid is niet bijzonder groot bij dit museumdorp. Het bestaat vooral uit mensen die de musea en restaurants bemannen. Ook in de verhuur van vervoersmiddelen zal werkgelegenheid te vinden zijn.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Deze beleving richt zich op mensen die geïnteresseerd zijn in de Friese historie en op kunstliefhebbers. De mensen die hiervan houden kunnen hun hart ophalen op deze route. Het is ook leuk om met kinderen te doen, omdat je als het ware door de geschiedenis loopt, en er niet alleen maar naar mag kijken.

Waarden van de belevenis

Amusement

De amusementswaarde is voor de liefhebbers erg groot, omdat je de geschiedenis echt kunt beleven en dus niet alleen maar naar wat plaatsjes aan het kijken bent. Verder draagt de combinatie met kunst exposities er aan bij dat er voor veel mensen wat leuks is.

Esthetiek

Door het gevoel dat je echt in de 18e of 19e eeuw bent wordt deze route heel mooi gevonden, alle gebouwen die je bezoekt zijn ingericht om je het idee te geven dat bijvoorbeeld de smederij nog op volle toeren draait.

Leren

De educatieve waarde is heel hoog, je kunt hier horen, zien en proeven hoe het er vroeger aan toe ging. Daarom is het ook een heel geschikte route om bijvoorbeeld met een klas basisschool leerlingen te doen en ze iets te leren over de Friese historie.

Ontsnapping

Je stap een hele andere wereld binnen, je kunt alle sores van de 21e eeuw vergeten en je even in het ongecompliceerde leven van de 18e of 19e eeuw wanen. De ontsnappingswaarde is dus heel groot bij deze beleving.

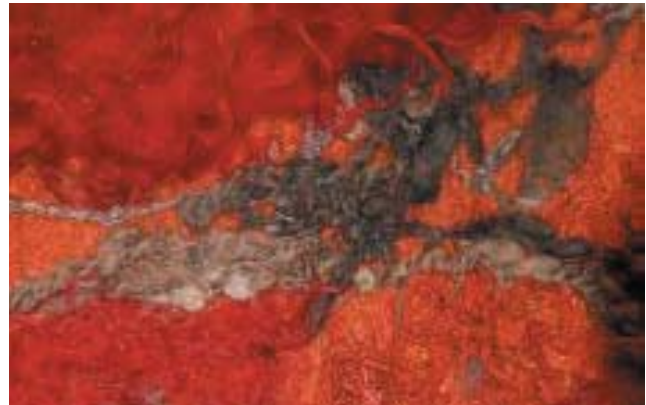
2.2 Claudy Jongstra

Claudy Jongstra is een kunstenares die werkt met vilt, zij maakt zowel kleding als kleden en wandtapijten. Het begon allemaal in 1994, toen werd ze geïnspireerd door een Mongoolse yurt (tent) die in het Nederlandse Textielmuseum tentoongesteld werd. Hierna heeft zij zich geconcentreert op het werken met wol. Zo heeft ze geleerd hoe ze zelf vilt kon produceren en verfen. Tegenwoordig maakt zij al haar vilt zelf, van een combinatie van wol en zijdesoorten.

In haar werk komt een grote tegenstrijdigheid naar voren zodra je probeert te beschrijven wat je nu eigenlijk ziet. Haar werk bevat namelijk een combinatie van transparantie en dichtheid, elegantie en rauwheid, van kundigheid en kunst. Door de jaren heen is ze haar deelproducten, zoals de wol, vilt en verf blijven verbeteren. Dit zorgt dat er ontwikkeling zit in haar producten en dat de resultaten blijven verbijsteren en geen enkel werk hetzelfde is als het vorige.

Het werk van Claudy Jongstra

Uniciteit

Als kunstenaar behoor je uniek te zijn wil je überhaupt kans maken om succesvol te zijn. Bij Claudy Jongstra is dat zeker het geval. Claudy Jongstra is wereldberoemd, haar werk is niet alleen in heel Nederland te zien, maar zij heeft onder andere ook geëxposeerd in Berlijn en New York. Daarnaast produceert ze ook kleding voor modeshows en films. Zo wordt haar kleding niet alleen op de 'runways' gedragen. In Star Wars dragen de 'Phantom Menace' mantels die door Claudy Jongstra gefabriceerd zijn. In 2008 won zij de prestigieuze Prins Bernard Cultuurfondsprijs voor Toegepaste Kunst en Architectuur. De jury bewonderde haar volledige onafhankelijke autonome koers.

Werkgelegenheid

Claudy Jongstra heeft zich gevestigd in Spannum, in Friesland en werkt samen met lokale boeren door gebruik te maken van hun producten, zij verft zelf de wol met natuurlijke kleurstoffen uit planten, bollen en bessen. In haar bedrijf biedt ze ruimte aan jongeren om zich te ontwikkelen, deze vervullen werkzaamheden als wol spinnen, wol verfen maar ook ondersteuning bij het maken van de kleden.

Doelgroep & aantrekkingskracht

De kunst die Claudy Jongstra maakt is door iedereen te bezichtigen op tal van tentoonstellingen haar motto is: je moet het zien, je moet ervan horen, je moet het weten, voelen, beleven! En het liefst op zo jong mogelijk leeftijd al in aanraking komen met kunst is belangrijk voor de mentale groei van kinderen. Toch zal haar kunst vooral een oudere, hoger geschoolde doelgroep van nature aantrekken.

Waarden van de belevenis

Amusement

De amusement waarde is maar een klein deel van de beleving. Deze kunst moet je niet alleen bekijken, je moet het aanraken. Werkelijk de wol voelen. Haar kunst is in zowel in musea als in gemeentehuizen als op modeshows te bewonderen.

Esthetiek

Over het algemeen heeft de bezoeker een passieve rol. Op zijn gemak kan de bezoeker al het tentoongestelde werk bekijken. Het is mogelijk dat je volledig gebiologeerd wordt door de kunst maar de toeschouwer vervult geen rol en maakt niet de kunst compleet. Alhoewel het bij kunst niet om mooi of lelijk gaat, maar om de gedachte erachter, lokt het toch vaak dergelijke reacties uit.

Leren

Claudy Jongstra, en daarmee haar kunst heeft een boodschap. Ze heeft er heel beslist voor gekozen om natuurlijke producten te gebruiken van lokale boeren om mensen bewust te maken. En om ze terug te voeren naar vroeger. Mensen staan tegenwoordig te ver van de natuur en met haar kunst probeert ze de mensen weer in aanraking te brengen met de pracht en praal van de natuur.

Ontsnapping

Bij deze beleving blijf je dicht bij de realiteit van alledag. Bij tentoonstellingen is het mogelijk om bepaalde stukken te kopen. Dit zorgt ervoor dat mensen zeer bewust blijven van hun omgeving en zichzelf.

2.3 Crime Scene Investigation Leeuwarden

CSI Leeuwarden is gebaseerd op de gelijknamige crime serie. Het bestaat uit een drietal onderdelen die zowel los van elkaar als in combinatie geboekt kunnen worden. Deze zijn hieronder toegelicht.

Segway Crime & Justice Tour (Duur: ruim 2 uur)

We beginnen het event met de Segway Crime & Justice Tour. Deze tour voert u langs plaatsen in Leeuwarden die gerelateerd zijn aan crime & justice, w.o. De Kanselarij, Blokhuispoort gevangenis, en het Gerechtsgebouw.

Vlnr: segway's, deelnemers van The Target en de oude gevangenis

The Target (Duur: 2,5 uur)

The Target is een spannend achtervolgingsspel dat uniek is in de wereld. Je speelt als het ware een videogame met de stad als decor.

Trek er op uit met je vrienden of collega's en beleef het spannende achtervolgingsspel The Target. Met drie teams ga je achter een gevaarlijke boef aan. Maar let op, hij beschikt over stoorzenders, kogelvrije vesten en mijnen. En hij laat je ook opsporen door de satellieten die boven de stad cirkelen. Een spannend avontuur met GPS-telefoons in de stad.

Rondleiding oude gevangenis (Duur: 2 uur)

U krijgt een 2 uur durende rondleiding van een ex bewaker door de oude gevangenis van Leeuwarden "De Blokhuispoort".

Uniciteit

Het CSI concept wordt in meerdere steden toegepast. Het is daarom niet uniek.

Werkgelegenheid

Er zullen naar schatting hooguit 25 arbeidsplaatsen voortkomen uit het concept.

Waarden van de belevenis

Amusement

Elk spel heeft een amusementswaarde maar CSI Leeuwarden heeft meer dan dat. Het oplossen van de misdaad en de manier waarop de stad gebruik wordt als decor verhogen de amusementswaarde aanzienlijk.

Esthetiek

Leeuwarden wordt gebruikt als decor deelnemers varen door de grachten en bezoeken de oude gevangenis. De historie en schoonheid wordt op deze manier volledig beleefd. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van segway's (elektrische voertuigen) wat ook een bepaalde esthetische waarde toevoegd.

Leren

Tijdens CSI Leeuwarden leer je Leeuwarden kennen in quiz vorm, deelnemers krijgen een rondleiding in de oude gevangenis en ze leren omgaan met GPS. Het besturen van de segway's zullen bezoekers ook moeten leren. Het is daardoor een leerzaam spel.

Ontsnapping

Het is een spel dat je fysiek en mentaal bezig houdt zeker wanneer het hele pakket geboekt wordt. Spelers zullen daardoor zeker even ontsnappen aan het dagelijkse leven.

2.4 Elfstedentocht

Zodra de weermannen een koude periode voorspellen met veel nachtvorst en dagtemperaturen die nog maar kwalijk het nulpunt overschrijden, ontstaan bij de schaatsliefhebbers in heel Nederland kriebels in de onderbuik. "Zou het dit jaar dan eindelijk weer gebeuren?" Zomaar een vraag die hele verhalen oproept in ons koude kikkerlandje. Want de tocht der tochten is een heilig evenement die simpele zielen, arbeiders uit alle segmenten, tot helden maakt. Een schaatstocht van bijna 200 kilometer lengte, die al voor zijn startschot voor veel beroering zorgt, moet wel een geweldig evenement zijn. De tocht die voor het eerste verreden werd in 1909 start en eindigt in Leeuwarden. Vanuit Leeuwarden schaatsen de deelnemers hun "ronde" langs alle Friese steden. Onderweg verzamelen zij stempels bij de reguliere posten, en bij de drie geheime posten die zijn opgesteld ter voorkoming van vals spel. Op het ijs worden zij aangemoedigd door gigantische hoeveelheden sympathisanten, en overal spelen dweilorkesten.

De Elfstedentocht is van alle tijden, als het maar vriest

Uniciteit

De tocht is uniek over de hele wereld, het is niet te vergelijken met een gewone schaatsmarathon omdat deze schaatstocht voor legendes zorgt en een grote geschiedenis kent. Alleen het ontstaan ervan is al bijzonder. Friezen konden vroeger alleen over het ijs lange afstanden afleggen, want voor velen van hen was het niet mogelijk om een paard te betalen. Hierdoor ontstonden weddenschappen over het in één dag bezoeken van alle Friese steden over het ijs. De geschiedenis en de sfeer om de tocht heen maakt het tot een unieke happening. Tevens is de tocht in de afgelopen eeuw slechts 15 keer verreden waardoor de schaatsers die de eindstreep hebben gehaald een unieke ervaring hebben beleefd.

Werkgelegenheid

De tocht zorgt voor een gigantische hoeveelheid tijdelijk werk, zo moeten er o.a. veel beveiligers opgetrommeld worden. In de steden zullen de café uitbaters extra personeel aannemen om de bezoekerscapaciteit op te kunnen vangen. Er komen allerlei media op het evenement af, er zijn medici nodig en catering personeel. Het hele gebeuren moet in goede banen worden geleid door politieagenten. Hotelkamers zullen vol zitten, er worden op de dag van de Elfstedentocht miljoenen bezoekers verwacht. De 200 kilometer lange tocht is iets magisch, overal in Friesland zijn musea die er bijzonderheden van laten zien. Er is zelfs een film gebaseerd op de Elfstedentocht "De hel van '63". Kortom door de tocht zijn er veel mensen geïnspireerd en het moet getoond worden, het schouwen hiervan creëert ook banen.

Waarden van de belevenis

Amusement

De amusementswaarden worden gemaakt door de tentoonstellingen van de Elfstedentocht. Een museum dat bezocht wordt, waardoor men wordt meegenomen in de geschiedenis van de tocht. Een film in de bioscoop waardoor men zichzelf op het ijs waant, en met de helden van toen mee gaat leven. Krantenberichten en verhalen van vroeger waardoor herinneringen weer tot leven komen.

Esthetiek

De esthetiek van de tocht zit hem in het landschap waar de tocht verreden wordt, plus het weer dat op dat moment aanwezig is. Het Friese landschap heeft een eigen karakter, elke stad heeft karakteristieke waarden. Het weer zorgt voor de winterse omstandigheden en zo voor de echte elfsteden sfeer. Brute vorst zorgt voor zeer koude gevoelstemperaturen en sneeuwstormen zorgen ervoor dat deelnemers het moeilijk hebben. De Elfstedentocht is niet zomaar een rondje schaatsen, het is een gevecht tegen de elementen van de natuur, waarbij de deelnemers gesteund worden door de toeschouwers.

Leren

Deelnemers aan de tocht leren de grenzen van hun eigen lichamelijk kunnen kennen, bezoekers ervan hebben geen actieve lerende rol.

Ontsnapping

De schaatser gaat helemaal op in de tocht, hij beleefd één groot avontuur en kan zelf de verhaallijn van het avontuur bepalen. Zo zal een wedstrijd rijder voor de overwinning gaan, en de "gewone" man genieten van alle mooie landschappen, gekkigheden en publieke aanmoedigingen. Ook de bezoeker gaat op in het grote geheel. Zij worden in een sfeer getrokken die te vergelijken is met de grote nationale feesten. Overal is muziek en gezelligheid, en zij kunnen het zo gek en zo bond maken als ze zelf willen.

2.5 Seedykstertoer

Seedykstertoer is een toeristische onderneming die zich richt op de sterke punten van het lokale landschap. Met circa 15.000 bezoekers per jaar is dit een geslaagd voorbeeld van een voormalig melkveehouder die zich nu volledig richt op recreatie en toerisme. De boerderij is uitgegroeid tot een veelzijdig recreatiecentrum die de volgende activiteiten aanbiedt:

- Toertochten
- Uitkijktoren
- Minicamping
- Terras
- Feesten / Partijen
- Exposities en museum
- Sport en Spel
- Conferentiezaal
- Wadlopen
- Abseilen

De Seedykstertoer en de 'Dobbepaarden', fotograaf Laurens Aaij heeft met de foto van de 'Dobbepaarden' de Zilveren Camera 2006 gewonnen.

Uniciteit

Het concept "Recreatieboerderij is niet nieuw. De laatste jaren zijn het aantal boerderijen met de neven functie recreatie aanzienlijk gestegen. In dat opzicht is de Seedykstertoer niet uniek. Echter is er binnen de groep recreatie boerderijen wel onderscheid te maken in het aanbod van diensten en faciliteiten. De Seedykstertoer biedt op dit gebied unieke diensten en is niet zomaar een boerderij met minicamping. De toer door het buitendijkse natuurgebied en het abseilen van een silo zorgen voor een unieke beleving. Tevens komen mensen van over heel Nederland kijken naar het Witte paard van Marrum, dat in 2006 met hoogwater ingesloten stond op een dobbe (zie afbeelding).

Werkgelegenheid

De Seedykstertoer zorgt niet direct voor veel werkgelegenheid in de regio (Marrum). Het is een lokale onderneming dat door twee mensen wordt gerund. Het trekt in kleine mate toeristen aan die hier op de minicamping verblijven. Indirect draagt de Seedykstertoer bij aan de werkgelegenheid doordat de verblijvende toeristen ook de omgeving zullen bezichtigen en hier geld uitgeven. Hiervan kunnen o.a. restaurants, musea, verkopers van streekproducten en VVV kantoren profiteren.

Doelgroep & aantrekkingskracht

“Natuureducatief recreatiecentrum annex slechtweer- accommodatie De SeedyksterToer biedt jong en oud de gelegenheid om Noordwest - Fryslân Buitendijks te beleven” (bron: www.seedykstertoer.nl). De Seedykstertoer is voor alle doelgroepen. Dit is goed terug te zien aan het scala van activiteiten dat ze aanbieden. Een deel van de mensen die gebruik maken van deze activiteiten komen uit de directe omgeving om hier o.a. te vergaderen en voor het geven van feesten /partijen. Het overige deel zijn de toeristen die hier komen voor de rust, de ruimte en het buitendijkse landschap.

Waarden van de belevenis

Amusement

Het amusement waarde is afhankelijke van de activiteiten die je er uitvoert, maar is in het algemeen niet hoog.

Esthetiek

Voor de bezoeker is er op het gebied van kunst een expositie ruimte en een museum. In de expositie ruimte wordt kunst tentoongesteld door kunstenaars en in het museum hangen een aantal foto's en schilderijen. Verder zijn er in het museum oude gereedschappen waarmee vroeger de landbouw werd bedreven en is een ruime collectie uit zee aangespoelde spullen te bekijken. Tevens is de eigenaar de enigste ondernemer die met een groep een tour door het buitendijkse natuurgebied van natuurorganisatie It Fryske Gea, mag geven.

Leren

Het museum en de toertochten leren je van alles over het natuurgebied en de vroegere landbouw.

Ontsnapping

De bezoekers die hier komen kunnen ontsnappen aan de drukke (rand)stad. Hier vindt men nog echte rust, hier is uitwaaien beslist uitwaaien en hebben wind en water vrij spel.

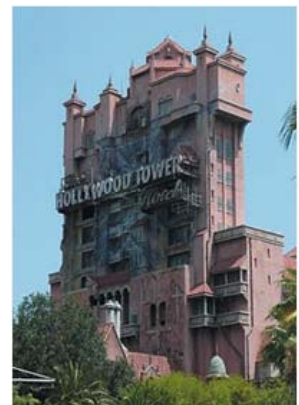

3 De beleveniseconomie wereldwijd

3.1 Disneyland

Walter Disney (bijnaam Walt Disney), is misschien wel het beste voorbeeldpersoon van beleveniseconomie in de 20e eeuw. Samen met zijn broer Roy Oliver Disney hebben ze Walt Disney Productions opgericht. Het is een van de bekendste filmproducenten in de wereld. Het bedrijf dat nu The Walt Disney Company heet, heeft een jaarlijkse omzet van minstens 35 miljard dollar.

Als voorbeeld Walt Disney World Resort. Hier is een wereld van belevenissen gecreëerd rondom zijn eerdere werk. Mensen komen vanuit heel de wereld om dit pretpark te bezoeken. Het park trekt jaarlijks circa 25 miljoen bezoekers en is uitgegroeid tot een heuse amusement stad. Walt Disney World Resort bestaat uit vier pretparken, twee waterpretparken en twee winkel- en entertainmentgebieden. Naast de pretparken zijn er ook nog zo'n 27 Disney-resorts en hotels aanwezig.

Disneyland heeft parken over de hele wereld

Uniciteit

Een pretpark of zelfs een Disney park is niet meer uniek, maar de beleving, de schaal en de personages waar het park op gebaseerd is wel. De Disney films verbeelden onvergetelijke werelden met onbeperkte mogelijkheden, emoties en muziek. Als je deze sprookjes in levende lijven wilt zien moet je naar Disneyland. Hier kom je op een unieke manier in aanraking met de verschillende personages en wordt je door middel van attracties in het verhaal geplaatst.

Werkgelegenheid

Het aantal banen dat er met het Walt Disney concept is gecreëerd is enorm. Alleen al in Disneyland Parijs zijn 56.000 directe en indirecte banen. Over de hele wereld kan men spreken van een heuse beleveniseconomie met banen in de pretparken en de filmindustrie. Indirect zorgt het ook voor veel werkgelegenheid. Zo worden er door touroperators reizen naar Disneyland georganiseerd en profiteren omliggende steden/dorpen van de stroom toeristen.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Disney land kan bij iedereen een lach op het gezicht toveren als je naar de films kijkt of de pretparken bezoekt. De hoofd doelgroep zijn misschien wel de kinderen, maar voor de ouders, opa's en oma's is het ook een leuk dagje uit. Mensen van over de hele wereld en van alle leeftijden kijken met plezier naar de films en bezoeken de parken.

Waarden van de belevenis

Amusement

Bij Disney draait het om amusement. Het inkomen komt voort uit mensen die geld uitgeven voor amusement, door het kijken van films of het bezoeken van de parken. Disney is hierdoor een heus begrip in de amusement wereld.

Esthetiek

In de pretparken wordt veel aandacht besteed aan decors en de omgeving. Het is een belangrijk uitgangspunt om de verschillende werelden zo goed mogelijk te beleven. Doordat de omgeving op een kunstige manier tot de verbeelding spreekt wordt je helemaal mee genomen in de verschillende verhalen.

Leren

Disney is niet op leren gericht maar om even helemaal los gaan. Indirect kan je leren van de films waarmee een boodschap wordt afgegeven.

Ontsnapping

Ontsnapping is op meerdere manier mogelijk bij Disney. Zo kun je helemaal mee gaan in de films en even nergens anders meer aan denken, kan je worden mee genomen door de sprookjesachtige omgevingen in de parken en kan je op het puntje van je stoel zitten van de spanningen in de attracties. Dit kan ook in combinatie met een vakantie in de pretparken. Waarbij je overdag het park ontdekt en 's avonds in een van de thema hotels overnacht.

3.2 Halloween Horror Party

Een mooi voorbeeld van een belevenis is Halloween. Een aantal pretparken hebben hier slim op ingespeeld. Van eind september t/m begin november kan men bijvoorbeeld elke vrijdag- en zaterdagavond terecht in Movie Park Germany. Het organiseert dan een Halloween Horror Party met angstaanjagende monsters en duistere labyrinten.

Het park verandert in deze periode na zonsondergang in een griezelig tafereel met mist en spannende muziek. In het park lopen ruim 150 geschminkte mensen rond die zich voordoen als monsters om bezoekers de stuipen op het lijf te jagen. Bezoekers betalen €22,- (los van park entree) om zichzelf rot te laten schrikken.

De griezels die je kunt aantreffen, de sfeer is echter niet op de foto vast te leggen

De hoogtepunten van de avond zijn de huizen waarin allerlei bekende scènes uit horrorfilms zijn nagebootst. De bezoekers lopen hier door nauwe gangetjes met obstakels en horrorkamers met mist- en lichteffecten gevuld met griezels die alles op alles zetten om ze bang te maken.

Uniciteit

Het concept is overgewaaid uit Amerika. Universal Studios Florida begon in 1991 met de Fright Nights. Het begon als evenement voor 3 nachten maar dit werd al snel uitgebreid naar 24. De opzet is wat dat betreft niet uniek op wereldschaal. In Europa wordt het in Movie Park Germany en parken van Walibi al 10jr gebruikt. Directeur Walibi World Mascha van Till is trots; 'De grootsheid en heftigheid maken de Halloween Fright Nights tot begrip in Europa. Dit jaar gaan we weer een stap

verder. We trakteren onze bezoekers op een avond vol Halloween spanning, die ze nergens anders kunnen beleven, aldus Mascha van Till.’

Werkgelegenheid

Het begon in Walibi World Flevoland met een aantal acteurs en een enkel horrorhuis maar door de enorme populariteit is het snel uitgegroeid naar een enorm evenement. Inmiddels is het evenement, met 250 acteurs, 3 horrorhuizen, 4 schrikzones en 4 shows uitgegroeid tot een groot evenement.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Voor de echte horrorhuizen, waar bezoekers de stuipen op het lijf wordt gejaagd, is een minimum leeftijd van 16jr verplicht en er is strenge controle. Voor jonge kinderen is er overdag een apart kindvriendelijk programma. Zij kunnen pompoenen versieren, deelnemen aan een kostuumwedstrijd of meedoen aan traditionele Halloween spelletjes, zoals trick & treat.

Waarden van de belevenis

Amusement

Het heeft een ongelofelijke amusementswaarde. De impact op de overige bezoekers een ander schrikt is enorm en veroorzaakt een lach op ieders gezicht. Wanneer men goed schrikt zal dit nog lang bijblijven. Groepen bezoekers hoor je bij vertrek praten over de “scare of the day”.

Esthetiek

Er gaat grote bewondering uit naar de totale opzet, de schmink van de acteurs, de scènes in de horrorhuizen en de aankleding van het park worden door bezoekers aandachtig bekeken.

Leren

Er is geen duidelijk leeraspect aan deze belevenis gekoppeld. Men kan wellicht wat over zichzelf leren over hoe ze reageren in een enge situatie.

Ontsnapping

Bezoekers die tijdens de Halloween avonden de parken bezoeken zijn niet meer bezig met hun werk of problemen die ze thuis hebben. Ze zijn op hun hoede voor monsters die ze willen laten schrikken op straat, in de huizen en de shows. Wanneer iemand anders bang gemaakt wordt staan ze er hard om te lachen. Ze ontsnappen aan het dagelijkse leven.

3.3 Marathon van New York

De marathon van New York is 1 van de grootste wegwedstrijden ter wereld. Ieder jaar doen meer dan 100.000 mensen mee aan dit fantastische evenement. Deze mensen worden door 2 miljoen mensen naar de finish in Central gejuicht, en meer dan 315 miljoen mensen volgen dit evenement over de hele wereld op de televisie.

Uniciteit

Op zich is een stadsmarathon niet uniek, maar omdat de New York City marathon de grootste ter wereld is, wil iedereen hier aan meedoen. Er zijn zeer veel verschillende arrangementen waarbij een deelnemer een training met bijpassende kleding, hotelovernachtingen en natuurlijk eeuwige roem als de wedstrijd is uitgelopen.

Beelden van de marathon in 2010

Werkgelegenheid

Dit evenement zorgt voor zeer veel werkgelegenheid, niet alleen op de dag zelf, waar natuurlijk zeer veel mensen nodig zijn om alles in goede banen te leiden. Denk bijvoorbeeld ook aan alle deelnemers die van over de hele wereld naar New York moeten worden vervoerd en in hotel moeten worden ondergebracht. Ook de bij de organisatie zijn het hele jaar mensen bezig met het binnenhalen van sponsors het verwerken van de inschrijvingen en de resultaten achteraf. Verder is er veel promotie voor dit evenement daar zijn natuurlijk ook veel mensen bij betrokken.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Dit evenement richt zich op hardlopers van over de hele wereld, voor veel mensen is het een droom om ooit een keer in New York te lopen. Het is dan ook een wedstrijd met een zeer grote

aantrekkingskracht niet alleen voor hardlopers, maar ook voor mensen die langs de kant of voor de tv naar deze wedstrijd kijken.

Waarden van de belevenis

Amusement

Het amusement is vooral voor de mensen die staan te kijken langs de kant, en natuurlijk voor de televisie. Maar ook de deelnemers kunnen een amusement waarde halen uit het meedoen. Dit is dan vooral de grootsheid van het evenement en de vele toeschouwers.

Esthetiek

Deze Marathon word gehouden in een van de, zo niet de bekendste stad ter wereld. Het decor is dus sowieso fantastisch. De hele sfeer is natuurlijk heel erg indrukwekkend door het massale karakter van dit evenement.

Leren

Dit evenement is niet echt op leren gericht. Het draait hier vooral om sportbeleving van de nummer 1 die met een half miljoen naar huis gaat, tot je buurvrouw die na lang trainen eindelijk een keer mee kan doen aan dit evenement.

Ontsnapping

Door de marathon de lopen ontsnap de deelnemer aan de dagelijkse problemen en verplichtingen. Door dit dan ook nog te doen in combinatie met een hotelovernachting wordt het een soort vakantie. Je hoeft je over niks druk te maken. Behalve het uitlopen van de marathon natuurlijk.

3.4 Niagara Falls

De Niagara Falls zijn een van de grootste en bekendste watervallen ter wereld. De waterval bestaat uit drie delen: de Horseshoe Falls, de American Falls en de Bridal Veil Falls. De watervallen liggen in het grensgebied van de Amerikaanse staat New York en de Canadese staat Ontario. De twee landen worden verbonden door de Rainbow Bridge, een brug over de Niagara beneden de watervallen.

De watervallen zijn een toeristisch hoogtepunt, zo kun je als toerist niet alleen in een bootje zeer dicht langs de watervallen varen ook kun je boven de watervallen skydiven, in een uitkijktoren dineren. Er zijn talloze hotels, casino's en discotheken, aan vermaak is geen tekort.

De Horseshoe Falls en het casino in Niagara Falls, Canada

Uniciteit

De Niagara Falls zijn enorm, alleen al de Horseshoe Falls is 671 meter breed. Door de hoefijzervorm wordt de bezoeker driekwart omringd door water omringt wanneer deze zich op het water begeeft.

Dit natuurverschijnsel is zeer indrukwekkend en het is niet vreemd dat toeristen vanover de hele wereld hiervoor naar de watervallen trekken.

Daarnaast is er behalve de watervallen nog veel meer te beleven. De meeste activiteiten zijn verbonden aan de watervallen, om alle mogelijkheden tot vermaak te gebruiken.

Werkgelegenheid

De watervallen bieden een grote verscheidenheid aan werk. Zo moeten de rondvaartboten bestuurd worden, is er een vliegbasis. Zijn alle vormen van entertainment vertegenwoordigd. Denk hierbij aan theaters, bioscopen, restaurants, hotels, cafés, casino's en nachtclubs. Zo wordt er vierentwintig uur gewerkt rondom de watervallen.

Doelgroep & aantrekkingskracht

De Niagara Falls zijn een toeristische trekpleisters en ondanks het grote aanbod van vermaak voor verschillende leeftijden, is het toch voornamelijk een gezinsuitjes. Welliswaar gezinnen van over de hele wereld.

Waarden van de belevenis

Amusement

Een belangrijk deel van de inkomsten komt voort uit het amusement, zoals de rondvaarten en de theaters. Ook het eten met uitzicht op de watervallen is hier een goed voorbeeld van.

Esthetiek

Vanuit een natuurlijk oogpunt worden de watervallen unaniem als 'mooi' en 'indrukwekkend' beschreven. Wel verschillen de meningen over de omgeving van de watervallen. Niet alle bezoekers houden van de restaurants, nachtclubs en casino's die op de boulevard elk om de meeste aandacht schreeuwen.

Leren

Bij de Niagara Falls gaat het niet zo zeer om educatie. De watervallen zijn welliswaar een natuurlijk verschijnsel en er is hier genoeg informatie over beschikbaar in alle toeristenfolders en -boeken. Dit is niet de insteek van de ondernemers. Die gaan meer voor de ontsnapping en de overdondering van al dat water om je heen.

Ontsnapping

Het verschilt per activiteit hoe betrokken de bezoeker zich voelt en hoe dicht deze meegesleurd wordt in de beleving. Bij het skidiven boven de Niagara Falls zal de bezoeker zich vrij voelen van alle dagelijkse druk en puur gefixeerd zijn op zijn omgeving en de veilige landing. Maar ook wanneer een bezoeker zich in een klein bootje begeeft en langs de watervallen vaart. De grootsheid van de watervallen omvat je en dit zorgt voor een hoop adrenaline in je lichaam.

3.5 Niketown

Niketowns zijn gevestigd over de hele wereld, en met zijn 12800 vierkante meter staat de grootste winkel van nike in Londen. In niketown worden allerlei verschillende sportkleden, sportschoenen en sportattributen aangeboden, iedere sporter kan er de juiste outfit vinden. Het bijzondere aan niketown is dat de bezoeker zijn potentiële producten nog voor de koop uit kan testen. Ook kan de gast het gewenste product laten customizen, waardoor het een persoonlijke tint krijgt. Tevens komen er bekende sporters in niketown, hierdoor heb je de mogelijkheid om met je idolen op de foto te gaan of ze een handtekening te vragen. Zodra je niketown binnenloopt is er muziek die voor een goede sfeer zorgt. Op de begane grond staan nike schoenen en sneakers van door de jaren heen, deze winkel en museum ineen is dus ook een bezoekje waard wanneer men geen koopintenties heeft.

Niketown in New York en in Londen

Unicitéit

Niketown is uniek doordat de winkels een gigantische oppervlakte bestrijken, en een beleving toevoegen aan de verkoop van haar sportartikelen. Gasten wanen zich in een sportwalhalla in plaats van een groot winkelconcern.

Werkgelegenheid

Niketown zorgt voor werkgelegenheid doordat alle kleding, schoenen en attributen gefabriceerd moeten worden. Tevens hebben zij een gigantisch aantal medewerkers in alle verschillende nike winkels over de wereld.

Waarden van de belevenis

Amusement

De bezoekers kunnen kijken naar de uitgestalde schoenen en sneakers van door de jaren heen. Deze museumachtige gewaarwording zorgt voor inzichten in de geschiedenis en ontwikkelingen van nike.

Esthetiek

De esthetische waarden komen van de grote hoeveelheden imponerende sportartikelen, een bezoeker kan op elke verdieping een andere sport vinden en zijn ogen uit kijken.

Leren

Het personeel van niketown is erg vakkundig en kan de gast precies vertellen wat bij hen past, hierdoor leren ze bijvoorbeeld welke beschermers goed bij een bepaalde sport passen.

Ontsnapping

De sportattributen mogen nog voor de koop uitgeprobeerd worden op de daarvoor speciaal ingerichte plekken. Zo kan men hardloopschoenen uitproberen op een soort hometrainer, en ziet de gast tegelijkertijd voor zich op een computerscherm een personage een marathon rennen. Schoenen die gekocht worden kunnen eerst gecustomized worden, hierdoor krijgt de gast een persoonlijke beleving omdat hij de veranderingen op maat zelf uitkiest. Tevens ontsnappen mensen aan de werkelijkheid wanneer zomaar voor hun neus een grote sportheld staat waarmee ze altijd al eens kennis wilden maken.

4 Toepassing van beleveniseconomie in noord Friesland

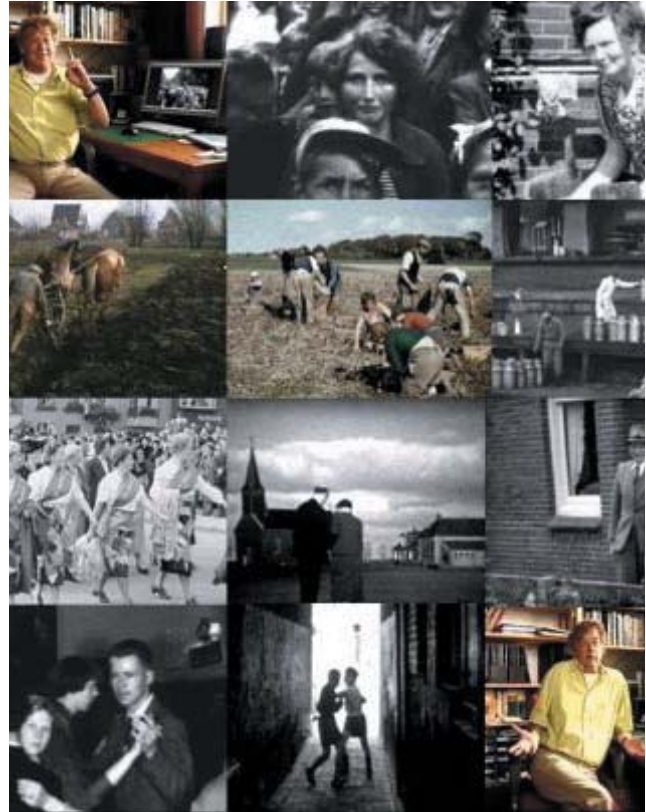
4.1 Film & Cultuur Park

Iedereen weet waar de meeste speelfilms vandaan komen: Hollywood. Daarentegen worden Nederlandse films door het hele land geschreven en opgenomen. Tijd om al die kracht, kunst en kunde te bundelen en te vestigen in een omgeving die uitkomst biedt aan alle ruimtelijke en kwalitatieve vragen. Noord Friesland is een zee van ruimte en met de bevolkingskrimp op komst wordt het alleen maar leger. Er wordt al enige tijd gespeculeerd maar het is nu echt tijd voor een Nederlands Frollywood.

Frollywood bestaat uit een aantal bij elkaar in de buurt gelegen dorpen deze vormen samen met de directe omgeving het 'Frollywood'. In de dorpen is er ruimte voor instellingen die verbonden zijn bij het produceren en regiseren van een film. Films worden hier van begin tot einde gecreeërd, alle facetten komen hier samen en zijn in de buurt. Daarnaast beschikt Frollywood over een breed scala aan filmsets. Zowel landelijk, stedelijk, dorps als virtueel en fantasy. Frollywood is niet een gesloten afdeling er zijn rondleidingen over de sets en gasten kunnen zien hoe een film geproduceerd wordt van begin tot einde. Ook is er mogelijkheid voor particulieren om met ideeën te komen en zelfs hun eigen films of videoclips op te nemen.

Uniciteit

Wereldwijd zijn er maar een paar van deze unieke filmgebieden, zoals Hollywood en New Zeeland. Maar dat is toch ver van je bed als doorsnee Nederlander, en wij willen toch ook eens de grootsheid van de film ervaren.

Het Friese filmarchief

Filmset van een oorlogsfilm

Friesland is goed bereikbaar en beschikt over een nuchtere gezelligheid. In Frollywood is alle technische ondersteuning aanwezig om films en videoclips te produceren met een zeer hoge kwaliteit.

In Frollywood worden niet alleen films geproduceert. Er is hier ook ruimte om films te zien in de meest futuristische bioscopen. Er zijn tentoonstellingen die verband houden met de filmgeschiedenis en met films die op dat moment worden opgenomen. Ook zijn er rondleidingen en cursussen opdat iedereen geïnspireerd kan worden door de kracht van film.

Werkgelegenheid

Frollywood betekent werkgelegenheid, niet alleen komen er veel hoogopgeleide banen bij zoals

regisseur, produceur. Omdat alle facetten aanwezig zijn in Frollywood zijn er talloze afdelingen voor bijvoorbeeld muziek & geluid, kleding, techniek, licht, special effects, communicatie en screening. Ook is er werk voor lageropgeleiden als ondersteunend personeel, acteerwerk en ook in de catering komt er veel werkgelegenheid bij. Want zowel de werknemers als de bezoekers zullen maaltijden willen nuttigen.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Frollywood spreekt een brede doelgroep aan. Films verschillen per genre van doelgroep en aangezien hier allerlei films geproduceert worden is er voor ieder wat wils. Omdat bezoekers ook zelf aan de slag kunnen is het zeer interessant voor klassen en bedrijfsuitjes.

Veel mensen dromen of hebben gedroomd van een carrière in de showbizz, en hier kunnen ze die droom even najagen. Natuurlijk is er geen garantie dat elke bezoeker wereldberoemd wordt maar talent kan wel eerder gespot worden.

Waarden van de belevenis

Amusement

De amusement waarde is zeer groot. Er is een groot aanbod aan films in verschillende genres en voor verschillende leeftijdscategoriën. Ook zijn er musea en restaurants zodat de bezoeker zich een hele dag kan vermaken in het park.

Esthetiek

Het park wordt zorgvuldig ingericht zodat er voor ieder iets te beleven valt. Het park zal in de smaak vallen omdat bezoekers zich in een andere wereld wanen en daar hun favoriete acteurs

Special effects worden toegevoegd

Studio opnamane

ontmoeten, nieuwe technische hoogstandjes zien. Natuurlijk valt over smaak niet te twisten en is de minder glamoureuze kant ook zichtbaar, zoals de kabels, goedkope stunts en schreeuwerige regisseurs.

Leren

Frollywood biedt de mogelijkheid voor een leerzame belevenis. Zo kun je als bezoeker hier alles leren over films, van begin tot einde. Het is bij uitstek geschikt voor schoolreisjes waarbij de klassen hun eigen film kunnen bedenken, opnemen en produceren.

Ontsnapping

Het is heel goed mogelijk dat bezoekers even de sleur van alledag vergeten als ze bezig zijn een science-fiction film te produceren. Door de wilde wereld van de film worden mensen meegesleurd en komen los. De bezoeker kan zelf zijn rol invullen, hij kan alleen de musea en films bezoeken of zelf de armen uit de mouwen steken. Het verschilt dus per persoon hoe actief het uitje is. Frollywood biedt een totaal andere wereld dan die van de doorsnee Nederlander. Hier stap je uit de realiteit en in de wereld van de film.

Opnames in het dorp

Opnamesbij de Waddenzee

Een van de bioscoopzalen

4.2 Horrordorp

Wanneer de krimp sterk doorzet is het mogelijk dat hele dorpen leeg komen te staan. Dit kun je zien als probleem maar het biedt daarentegen ook kansen.

De Halloween-avonden zoals eerder aangegeven zijn in dit dorp mooi toe te passen. Deze worden in de pretparken maar een paar avonden in het jaar gehouden. Waarom een leegstaand dorp niet ombouwen naar horrordorp waar mensen de schrik aangejaagd wordt?

Stel je voor je loopt met een klein groepje in het donker over straat. Je hoort een muzikje uit een bekende horrorfilm en er hangt een dikke mist op straat. Zo nu en dan denk je een schim te zien in de dikke mist, wat is dat toch?

Een voorbeeld van een monster

De mist

Plots wordt je vastgepakt door een hand. Je schrikt je rot, rent de straat door en je vrienden lachen zich rot. Wacht maar tot zij aan de beurt zijn dan zal het lachen ze snel vergaan. Een horrordorp is niet compleet zonder horrorhotel waarin bezoekers slapeloze nachten kunnen beleven. Spoken die door kamers wandelen en verdwijnen in de muur en portretten op de gang die je volgen met hun ogen.

Uniciteit

Halloween is tijdelijk maar een horrordorp is uniek zeker voor Nederland. Er is op het moment geen enkele plek die iets dergelijks te bieden heeft zeker niet wanneer dit gecombineerd wordt met een horrorhotel.

Werkgelegenheid

Hoewel het speculeren blijft kan het dankzij de unieke status uitgroeien tot een groot concept. Voor een unieke ervaring willen mensen immers best een tijdje in de auto zitten. De bezoekersaantallen in de pretparken van Walibi en Movie Park liegen er niet om en ze komen van ver. Er zijn acteurs nodig en personeel voor het hotel. Verder is er personeel nodig voor verkoopstandjes en voor beheer en onderhoud.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen jong en oud omdat de impact op kleine kinderen te groot kan zijn. Het is niet de bedoeling dat ze er traumatische ervaringen aan overhouden. Overdag als het nog licht is kan het dorp kindvriendelijk zijn en de huizen kan er onderscheid gemaakt worden in schrikgehalte.

Waarden van de belevenis

Amusement

Het heeft een ongelofelijke amusementswaarde. De impact op de overige bezoekers wanneer een ander schrikt is enorm en veroorzaakt een lach op ieders gezicht. Wanneer men goed schrikt zal dit nog lang bijblijven.

Esthetiek

Er gaat grote bewondering uit naar de totale opzet, de schmink van de acteurs, de scènes in de horrorhuizen en de aankleding en technieken die gebruikt worden bij de aankleding van het dorp worden door bezoekers aandachtig bekeken.

Een acteur verkleed als "clown"

Een van de spookhuizen

Voor de gasten met een stevige maag is er ook een buffet

Leren

Er is geen duidelijk leeraspect aan deze belevenis gekoppeld. Men kan wellicht wat over zichzelf leren over hoe ze reageren in een enge situatie.

Ontsnapping

Bezoekers die het horrorpark bezoeken zijn niet meer bezig met hun werk of problemen die ze thuis hebben. Ze zijn op hun hoede voor monsters die ze willen laten schrikken op straat, in de huizen of het hotel. Wanneer iemand anders bang gemaakt wordt staan zal iedereen er hard om lachen. Ze zullen tijdens een bezoek aan het horrordorp of horrorhotel zeker niet denken aan een drukke baan.

4.3 Paintball - Survivaldorp

Het survival en paintball dorp maakt een unieke beleving mogelijk. Je kunt je in dit dorp helemaal uitleven met een groep vrienden, familie of met uw collega's. Er zijn diverse survivalbanen die een lekker actief dagje uit mogelijk maken. Ook is survival een zeer goede manier van teambuilding.

Naast de survival is er een gebied met verschillende paintball banen. Je kunt in gebouwen in het bos of op de andere banen verschillende spellen spelen. Bij zowel de survival als de paintball gaat er een persoonlijke begeleider mee. Deze geeft uitleg in het gebruik van de uitrusting, dus ook beginners kunnen makkelijk meekomen.

Uniciteit

In Nederland is dit geen uniek idee, maar in Friesland, en zeker noordwest Friesland, is dit een unieke beleving. Vooral de combinatie van paintball en survival is uniek. Door dit totaalconcept kun je een complete outdoor beleving meemaken op een plek.

Werkgelegenheid

Er kan behoorlijk wat werkgelegenheid gegenereerd worden met deze beleving. De verschillende groepen moeten allemaal een begeleider krijgen. Verder zijn er nog mensen nodig die zorgen voor eten en drinken in de pauzes. Tevens zijn er nog algemene taken te vervullen, hierbij zijn er ook veel baantjes voor jongeren uit de omgeving te vinden.

Doelgroep & aantrekkingskracht

De doelgroepen voor deze beleving zijn, bedrijven die opzoek zijn naar een teambuildingsdag of gewoon een spannend bedrijfsuitje. Verder is dit een heel interessant beleving voor jongeren die met vrienden of familie iets leuks en actiefs willen doen.

34 Jonge Friezen Foarút

Paintballers in actie

Er zijn verschillende survivalroutes

Waarden van de belevenis

Amusement

Je vermaakt je met een groep, bij zowel de survival als het paintballen zullen er leuke situaties ontstaan waar je nog lang over na kunt praten.

Esthetiek

De sfeer in het dorp zal een soort leger / survivalkamp idee geven aan de deelnemers. Hierdoor zullen de deelnemers in de goede mindset komen om een leuke avontuurlijke dag te beleven.

Het paintballen kan door het hele dorp

Leren

Door samen te werken in teams en fysieke uitdagingen met jezelf aan te gaan, leren de deelnemers doorzettingsvermogen en teamwork. Dit maakt deze beleving uitermaten geschikt als bedrijfsuitje of als een teambuildings oefening.

Ontsnapping

Eenmaal in het dorp betreden de deelnemers een heel andere wereld, zij kunnen ontsnappen uit hun dagelijkse leven, en gewoon lekker actief bezig zijn met een groep mensen. En hoe kun je nu beter ontsnappen dan op elkaar te schieten met verf, iedereen die vroeger 'oorlogje' heeft gespeeld kan dat beamen.

4.4 Verzorgtopstap.nl

Van jongeren tot ouderen, iedereen heeft wel eens een feest of een gezellige avond om met een groep naar toe te gaan. Om op de gewenste bestemming te komen zijn er tal van manieren om te reizen, men kan kiezen uit taxi's, openbaarvervoer of een BOB. Maar aan deze oplossingen kleven nadelen. Wanneer een avond laat wordt is er vaak geen openbaarvervoer meer welke voor een veilige terugreis kan zorgen. Een BOB mag niet drinken, en wanneer alle anderen wel drinken kan hij een onplezierige avond beleven, of toch ook gaan drinken onder het mom van eentje kan geen kwaad. Hierdoor brengt hij al zijn passagiers onnodig in gevaar. Uit het voorgenoemde rijtje klinkt de taxi als beste oplossing. Heen- en terugreis zijn vooraf geregeld, de bestuurder is nuchter en iedereen heeft een gelijkwaardige avond. Toch schaad een taxi de beleving doordat er een teller loopt. Hierdoor denkt de klant niet meer aan de gezellige avond die komen gaat, maar aan de hoogte van de uiteindelijke ritprijs. Ook is een taxi erg onpersoonlijk doordat de chauffeur telefoontjes van de centrale aanneemt om potentiële klanten door te nemen.

Beaumeatus verobtermaak op het water
36 Jonge Friezen Foarút

Wanneer men op stap gaat dan moet de kleding en bijbehorende accessoires goed voelen, immers moeten zij passen bij de gelegenheid die in het verschiet ligt. Maar niet iedereen heeft een net pak die aangetrokken kan worden wanneer er een trouwerij op het programma staat. Luxe luchtjes of sieraden zijn voor de doorsnee burger niet te betalen, zij kunnen het zich niet permitteren om hun loon daar aan uit te geven. Niet elke jongere kan dure schoenen of kleding betalen, maar ook zij willen wel eens een avond als een echte heer of dame op stap. Zij willen ook wel eens totaal verzorgd de blits maken als ze een club binnen stappen.

Verzorgtopstap.nl bied een concept aan waarbij de gasten compleet verzorgd worden, van top tot teen en van heenreis tot de terugtocht. Gasten maken een afspraak via internet en betalen het concept gemakkelijk met Ideal. Met een paar klikken is de afspraak gezet en hoeven de gasten nergens meer aan te denken, vanaf dat moment neemt de regisseur (Verzorgdopstap.nl) het geheel over. Op het afgesproken tijdstip staat er een auto met een privé chauffeur (toneelspeelt een BOB) op de afgesproken plaats. De gasten worden eerst naar het pimp centrum van de regisseur gebracht, hier mogen zij kleding en gepaste accessoires uitkiezen om te lenen. Vervolgens krijgen ze de mogelijkheid zich op te frissen. Hierbij kunnen zij naar een kapper, zij kunnen douchen en er is een mogelijkheid om te scheren. Vervolgens kunnen de geleende spullen aangetrokken of opgedaan worden waardoor ze geheel gepimpt op stap kunnen. De BOB brengt ze naar de gewenste bestemming, en wanneer de gelegenheid het toelaat, laat hij de gasten binnen. Hij zal het eerste drankje halen en vervolgens met een smoesje vertrekken. Ruim voor de afgesproken haaltijd is de BOB alweer aanwezig om ook het laatste drankje te halen. Op de afgesproken tijd worden de gasten naar huis gebracht. De volgende dag worden de geleende kleren en accessoires opgehaald.

Alles zit bij de prijs inbegrepen

Genoeg keuze in kleding

Uniciteit

Dit gehele concept wordt nog nergens uitgevoerd, het zal gelijk uniek worden voor Nederland. Mensen kunnen wel alle onderdelen afzonderlijk doen, hierbij valt te denken aan een kapper, schoonheidssalon, kleding verhuur en een taxi. Maar deze afzonderlijke vormen vergen meer tijd en richten zich op de klant en niet op de gast. De dienst staat hierin centraal en niet de beleving. Met dit concept wordt de voorbereiding van het op stap gaan een beleving op zich waarvoor de gast een vast bedrag betaald.

Werkgelegenheid

Dit concept scheidt veel nieuwe banen, van het laagsegment tot aan het hoogsegment. Er zijn managers nodig maar ook bureaumedewerkers. Geleende kleding moet naar een stomerij. Er zijn kappers nodig, schoonheidsspecialisten, chauffeurs en algemene medewerkers. Al deze mensen moeten toneellessen volgen, want zij zijn geen arbeiders maar spelers in een groot stuk ter bevordering van de beleving van de gasten.

Doelgroep & aantrekkingskracht

Dit concept richt zich op iedereen die verzorgt op stap wil, van gezinnen tot vriendengroepen. Het is op iedereen toepasbaar omdat er voor elke gelegenheid genoeg kleding en accessoires zijn om uit te kiezen. Iedereen die zonder zorgen op stap wil mag gast zijn.

Kledingverhuur

Service

Taxi

Verzorgd een avondje op stap

Waarden van de belevenis

Amusement

De amusementswaarde wordt niet zozeer geboden door verzorgdopstap.nl maar door de gelegenheid waar men heen gaat, en de mensen met wie men weg gaat. De gast kan uitkijken naar een mooie avond, en alles daar om heen wordt volledig begeleid door de organisatie.

Esthetiek

De gast zal deze geheel verzorgde avond als mooi ervaren omdat alles tot in de puntjes uitgewerkt is en men geen offer hoeft te brengen. Offers zoals denken aan de kosten, stressen omdat er geen gepaste kleren zijn, niet mee kunnen drinken of zorg dragen voor de vriendengroep. Zodra men in het pimp centrum kleren heeft uitgekozen hoeft men niet meer naar die ruimte terug, men komt dus niet met andere groepen mensen in contact die een andere beleving hebben en de eigen beleving kunnen verstoren. De gast wordt dus opgenomen in de omgeving, maar kan geen invloed uitoefenen doordat alles door de regisseur is uitgestippeld.

Leren

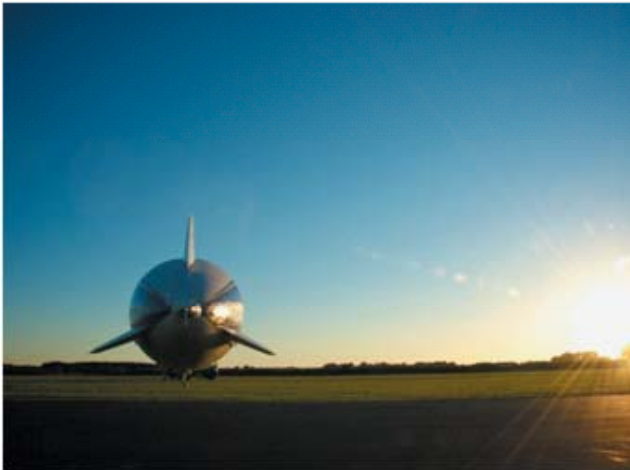
Gasten krijgen advies van de aanwezige specialisten hoe zij zich op en top kunnen kleden, en hoe hun uiterlijk er op en top verzorgd uit ziet. Deze kennis kunnen zij later zelf toepassen als ze op eigen gelegenheid op stap gaan.

3.5 Zeppelinvlucht 'Het Wad'

Wie denkt aan Friesland denkt aan het prachtige weidse uitzicht en de rust. Vogels vliegen op en neer en zijn druk in de weer met het vergaren van voedsel. Op de achtergrond klinkt het geluid van een zeemeeuw die gebruikt maakt van het getij op het wad, om voedsel te zoeken. Wie wil nou niet dit natuurspektakel mee maken en het open Friese landschap en het wad van boven aanschouwen.

Vanaf het moment dat u de opstapplaats benadert begint het avontuur. Zonder het geronk en gebrul van motoren stapt u in alle rust de gondel in en begint de ultieme beleving. Eenmaal comfortabel in uw stoel geniet u van spectaculaire vergezichten en de rust in de lucht. Op slechts 300 meter hoogte (tussen de vogels) beleeft u de Waddenzee met al zijn schoonheden. Na het opstijgen mogen de riemen los en wordt u in alle stilte samen met de anderen door het helium gas in de lucht gedragen. U mag door de cabine rond lopen om het uitzicht te bekijken. De grote ramen kunnen opengezet worden zodat er gelegenheid is om mooie foto's te maken en de frisse lucht te voelen.

De toer met de zeppelin begint vanuit vliegveld Drachten en zal vanuit hier verschillende rondvluchten en cruises aanbieden. De cruises bevatten de ultieme beleving met een bezoek aan Duitsland en Denemarken. Hierbij overnacht je in bijvoorbeeld Groningen, Hamburg en Esbjerg.

Zeppelin aan de grond
40 Jonge Friezen Foarút

Uitzicht over het water

De passagiersruimte

De tweede lounge voor de gasten

Mogelijkheid tot overnachting

Uniciteit

Een zeppelin vlucht is een unieke belevenis. De zeppelin NT, die een keer per jaar in Rotterdam is, is met een lengte 75 meter (langer dan een Boeing 747) het grootste luchtschip ter wereld. Over de hele wereld vliegen maar drie exemplaren. Dit betekent dat zeppelin vluchten een zeldzame vertoning zijn. De vluchten zijn bestemd voor 12 personen. In tegenstelling tot andere cruises is dit een veel kleiner gezelschap wat het nog unieke maakt.

Werkgelegenheid

De zeppelin tour zorgt voor werkgelegenheid in de hotels waar de passagiers overnachten, het vliegveld en eventuele toeristische trekpleisters die bezocht worden door de passagiers. De zeppelin biedt plaats voor 12 personen. In de toekomst zou dit aantal nog omhoog kunnen gaan waardoor de vluchten goedkoper worden en het aantal bezoekers stijgt. Dit leidt dan tot meer werk.

Doelgroep & aantrekkingskracht

De zeppelin tour is in eerste instantie beschikbaar voor een beperkte doelgroep. De vluchten zijn prijzig en zullen vooral bezocht worden door mensen die het goed kunnen veroorloven. Indien de vraag groot wordt en de techniek het toestaat kan de prijs zaken en het voor meer mensen toegankelijk maken.

Waarden van de belevenis

Amusement

Het amusement waarde is groot. Vanaf het moment van dat je opstijgt ben je in de ban van het landschap, de uniciteit en de stilte waarmee

je in de lucht verplaatst wordt. Het kleine gezelschap waarmee je reist zorgt al gauw voor een exclusief gevoel. Tevens zorgt de bemanning van het luchtschip voor een goede ontvangst.

Esthetiek

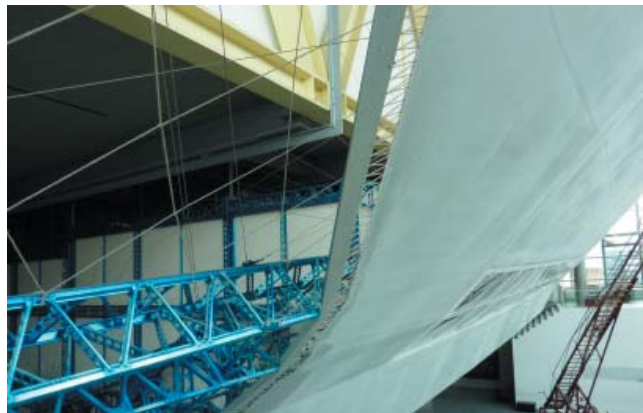
De schoonheid van het landschap is de belangrijkste dragen van de tour. Tijdens de vlucht beleef je het landschap vanuit een ander oogpunt, op slechts 300 meter hoogte zonder het geluid van motoren. Een vorm van kunst die niet te beschrijven is. Ook de zeppelin zelf straalt iets unieks uit. Het is een technisch luchtschip van enorme omvang, dat in de jaren 30 het snelste vervoersmiddel was voor de trans-Atlantische routes.

Leren

Voor de vlucht krijg je een korte instructie over de geschiedenis van de zeppelin en de werking ervan. Tijdens de vlucht kom je veel te weten te komen over het landschap.

Ontsnapping

De zeppelin tour is een middel om te onthaasten. Als passagier kom je helemaal tot rust en zweef je ontspannen in de lucht tussen de wolken zonder enig lawaai. Vanuit je comfortabele zitplaats beleef je Google earth op je eigen manier. Terwijl je aan het genieten bent van het landschap wordt je op je wenken bediend door de bemanning.

De gigantische structuur van een zeppelin
42 Jonge Friezen Foarút

Bijlage

I Schetsschuit Aldeboarn

Tijdens de schetsschuit in Aldeboarn hebben we met een internationale groep een drietal belevissen bedacht voor Friesland. De groep bestond uit studenten Stedenbouw van het Saxion in Deventer, internationale studenten Landschapsarchitectuur en de groep JFF van de minor ontwikkelingsplanologie.

Virtueel Friesland

Veel Friezen trekken weg uit Friesland voor studie, werk of liefde. Maar ze blijven toch verbonden aan hun geboortegrond. Daarvoor hebben we de Fryslan App bedacht. Deze App kun je op je telefoon installeren en zo blijf je op de hoogte van het laatste nieuws uit Friesland en weet je vierentwintig uur per dag wat voor weer het is, wat je vrienden die ook de App hebben doen en of er nog leuke (dorps)feesten zijn.

Presentatie Virtueel Friesland

Presentatie van Virtueel Friesland

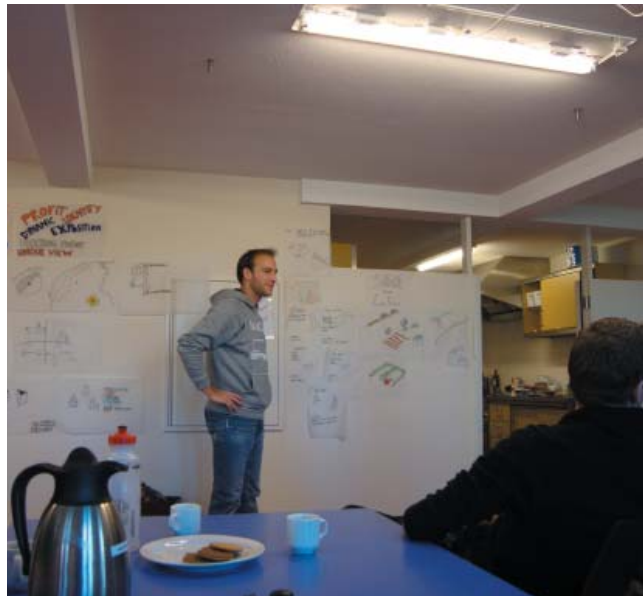
Shape your Landscape

Leegstaande dorpen kunnen een nieuw doel krijgen. Zo kunnen huizen voor een betaalbare prijs worden verkocht aan studenten. Deze krijgen de kans om met hun huis en tuin te experimenteren voor hun vakgebied. Zo kan een bouwkunde student verder bouwen aan zijn huis, een tuinarchitect zijn eigen tuin ontwerpen en aanleggen.

Per landschap worden er enkele regels gesteld waarbinnen de bewoners alle vrijheid krijgen. Zo worden de karakteristieken van het landschap behouden en blijft de lokale identiteit in leven gehouden.

Presentatie Shape your Landscape
44 Jonge Friezen Foarút

Presentatie van Shape your Landscaoe

Tsjerke Toer

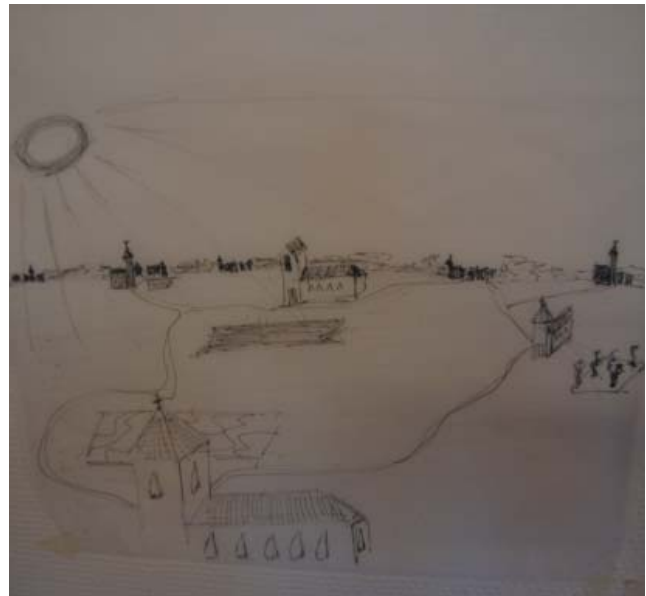
Friesland heeft de grootste kerkendichtheid van Nederland. In het westen van de provincie kun je op vrijwel elke plaats meer dan tien torens zien. De Tsjerke Toer is een tocht langs de verschillende kerken. In en bij deze kerken zijn tentoonstellingen. Kunstenaars krijgen hier de ruimte om hun creaties ten toon te stellen.

Belangrijkste waarden van de tocht zijn:

- De economische winst voor de lokale ondernemers.
- Het behoud van de lokale identiteit.
- We maken gebruik van het unieke uitzicht vanaf de kerktorens.
- Cultuur krijgt een belangrijke plek in de samenleving.
- De kerken vormen een ontmoetingsplaats voor gelijkgezinden en de tocht is zeer dynamisch, niet alleen omdat de bezoekers tussen de verschillende kerken moeten reizen, maar ook de tentoonstellingen veranderen ieder jaar.

Presentatie van de Tsjerke Toer

Presentatie van de Tsjerke Toer

Bronvermelding

Websites	Datum van bezoek
http://www.claudyjongstra.nl	26-11 2010
http://www.nytimes.com	26-11 2010
http://www.leeuwardencityevents.nl/arrangementen-top-10?prod_id=7198	27-11 2010
http://newharvest.punt.nl	1-12 2010
http://www.nrc.nl/binnenland/article2036566.ece/Kans_Elfstedentocht_eens_in_achttien_jaar	1-12 2010
www.seedykstertoer.nl	27-11 2010
www.wiki.com	29-11 2010
http://www.taniaimarto.com	29-11 2010
http://www.aath.org/conference.htm	29-11 2010
http://bookit.com/us/florida/orlando/hotels/hilton-in-the-walt-disney-world-resort/	29-11 2010
www.tourist-guide-niagara-falls.com	26-11 2010
http://commons.wikimedia.org	26-11 2010
www.gamingalot.nl	26-11 2010
www.filmrecensies.tv	29-11 2010
www.zeppelinvlucht.nl	28-11 2010

Mede mogelijk gemaakt door:

Sociaal Investeringsfonds (SIF)
Plattelânsprojekten

Europees Landbouwfonds voor
plattelandsontwikkeling (ELFPO)

Ministerie van LNV

Onderwijsinstellingen: VHL Leeuwarden & Velp,
NHL & AOC Friesland